

21015

Seat No. _____

B. Ed. (Part - I) Examination

March / April – 2003

**Development of Learner & Teaching
Learning Process : Paper - II**

(New Course)

Time : Hours]

[Total Marks : 100

૧ નીચે આપેલા પ્રશ્નોમાંથી ગમે તે ત્રણ પ્રશ્નોના ઉત્તરો લખો. પ્રત્યેક ઉત્તર આશરે ૪૦૦ શબ્દોમાં હોવો જોઈએ :

- (ક) અભિપ્રેરણા એટલે શું ? અભિપ્રેરણાનાં કાર્યો જણાવો. અધ્યેતાને અધ્યયન માટે અભિપ્રેરિત કરવા તમે શું કરશો ?
- (ખ) સામાજિક વિકાસ એટલે શું ? તરુણાવસ્થામાં થતા સામાજિક વિકાસની વિસ્તૃત ચર્ચા કરો.
- (ગ) વ્યક્તિ-અભ્યાસ પદ્ધતિ એટલે શું ? કોઈ એક ઉદાહરણ પસંદ કરી વ્યક્તિ-અભ્યાસનાં સોપાનો વર્ણવો.
- (ઘ) આંતરસૂઝ દ્વારા અધ્યયન એટલે શું તે કોઈ એક પ્રયોગ વર્ણવી સમજાવો. આંતરસૂઝ દ્વારા અધ્યયનના શૈક્ષણિક ફલિતાર્થ જણાવો.
- (ચ) પ્રેરણા અંગેનો મેસ્લોનો પ્રેરકોનો સિદ્ધાંત સમજાવો. તેના શૈક્ષણિક ફલિતાર્થ આપો.

- ૨ (અ) તરુણાવસ્થામાં માનસિક વિકાસની નીચેના મુદ્દાઓના સંદર્ભમાં ચર્ચા કરો : ૮
- (૧) અંગત સ્વાતંત્ર્યોનો વિકાસ
- (૨) જીવનદર્શનનો વિકાસ.
- (બ) વર્ગવ્યવહાર એટલે શું ? વર્ગવ્યવહારના ઘટકોની ચર્ચા કરો. ૮

અથવા

- ૨ (અ) 'તરુણાવસ્થા તોફાન, ઝંઝાવાત અને તીવ્ર ખેંચતાણનો ગાળો છે'. ૮
- સમજાવો.
- (બ) વ્યક્તિગત તફાવતો એટલે શું ? તેના વિવિધ પ્રકારો સમજાવો. ૮

૩ નીચે આપેલા પ્રશ્નોમાંથી ગમે તે ચાર પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો. પ્રત્યેક ઉત્તર આશરે ૨૦૦ શબ્દોમાં હોવો જોઈએ :

- (ક) વ્યક્તિત્વ એટલે શું ? વ્યક્તિત્વ માપનની 'ટીએટી' પ્રયુક્તિ (થિમેટિક એપર્સપ્સન ટેસ્ટ) વર્ણવો.
- (ખ) અધ્યયન-અધ્યાપન પર અસર કરતાં પ્રક્રિયા સંબંધી પરિબળો વર્ણવો.

21015]

1

[Contd..

- (ગ) સુદૃઢીકરણ એટલે શું ? સુદૃઢકોના પ્રકાર જણાવો. તેમનો ઉપયોગ કરતી વખતે તમે કઈ બાબતો ધ્યાનમાં રાખશો ?
- (ઘ) અંતર્મુખી વ્યક્તિ, બહિર્મુખી વ્યક્તિ કરતાં કઈ રીતે જુદી પડે છે ?
- (ચ) ભારતીય તરુણોને કઈ કઈ બાબતો અંગે સલાહ અને માર્ગદર્શનની જરૂર રહે છે ?
- (છ) અધ્યયન અંગેનો થોર્નડાઈકનો ‘પુનરાવર્તનનો નિયમ’ જણાવો. તેના શૈક્ષણિક ફલિતાર્થ દર્શાવો.

૪ નીચે આપેલા પ્રશ્નોમાંથી ગમે તે છ પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો. પ્રત્યેક ઉત્તર આશરે ૧૫૦ શબ્દોમાં હોવો જોઈએ : ૨૪

- (ક) ‘શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાનના જ્ઞાન વગર પણ સારા શિક્ષક થઈ શકાય’ – આ વિધાન સાથે તમે સહમત છો ? શાથી ?
- (ખ) ભારતીય તરુણોને જાતીય શિક્ષણ આપવું અનિવાર્ય છે ? શા માટે ?
- (ગ) અવલોકન પદ્ધતિના ફાયદા તથા મર્યાદાઓ જણાવો.
- (ઘ) વ્યક્તિ તફાવતોને ધ્યાનમાં રાખી કેવી શિક્ષણ-વ્યવસ્થા ગોઠવવી જોઈએ ?
- (ચ) અપવાદરૂપ બાળકોના શિક્ષણ માટેની અધ્યેતા-કેન્દ્રી પ્રયુક્તિઓ જણાવો.
- (છ) નીચેનાં અધ્યાપન સૂત્રો સમજાવો :
 - (૧) સમગ્ર પરથી અંશ તરફ
 - (૨) સરળ પરથી સંકુલ તરફ.
- (જ) બુદ્ધિ અંગેનો થર્સ્ટનનો બહુઅવયવી સિદ્ધાંત સમજાવો.
- (ઝ) સમૂહ બુદ્ધિકસોટીઓ અને વ્યક્તિગત બુદ્ધિકસોટીઓ વચ્ચેનો તફાવત સ્પષ્ટ કરો.

૫ નીચેનાના માગ્યા પ્રમાણે ઉત્તર આપો : ૧૦

- (૧) વ્યાખ્યા આપો : ઉદ્દીપક, ગેસ્ટાલ્ટ.
- (૨) અભિયોગ્યતા માપનના ચાર ઉપયોગ જણાવો.
- (૩) વર્ગવ્યવહાર પૃથક્કરણની ચાર મર્યાદાઓ આપો.
- (૪) પ્રશિષ્ટ (શાસ્ત્રીય) અભિસંધાન, કારક અભિસંધાન કરતાં કઈ રીતે જુદું પડે છે ? (તફાવતના ચાર મુદ્દા આપો)
- (૫) ‘અપવાદરૂપ બાળકો’ના ચાર વર્ગો જણાવો.

ENGLISH VERSION

- 1** Answer any **three** of the following questions. Each answer **30** should be in about **400** words :
- (a) What is 'Motivation' ? Mention the functions of motivation. How will you motivate the learner for learning ?
 - (b) What is 'Social Development' ? Discuss in detail the social development during adolescence.
 - (c) What is the 'Case - Study Method' ? Describe the steps of Case - Study alongwith an illustration.
 - (d) Explain 'Learning by Insight' with the help of an experiment. State its Educational implications.
 - (e) Explain Maslow's principle of Motives with regard to motivation. Mention its educational implications.
- 2** (a) Discuss 'Mental Development' during adolescence keeping in view the following points : **8**
- (1) Developing personal independences.
 - (2) Developing the philosophy of life.
- (b) What is 'Classroom Interaction' ? Discuss the components of classroom interaction. **8**
- OR**
- 2** (a) 'Adolescence is the period of storm, stress and tensions' – Explain. **8**
- (b) What is 'Individual Differences' ? Explain its various types. **8**
- 3** Answer any **four** of the following questions. Each answer **20** should be in about **200** words :
- (a) What is 'Personality' ? Describe the TAT (Thematic Apperception Test) of personality measurement.
 - (b) Describe the process related factors affecting teaching - learning process.
 - (c) What is 'Reinforcement' ? Mention the types of reinforcers. What points you will keep in view while using them ?

- (d) How does an Introvert person differ from that of an Extrovert one ?
- (e) In what aspects the Indian Adolescents need guidance and counselling ?
- (f) State Thorndike's 'law of exercise' for learning.

4 Answer any **six** of the following questions. Each answer should be in about **150** words : **24**

- (a) 'One can be a good teacher even without the knowledge of Educational Psychology'. Do you agree with this statement ? Why ?
- (b) Is sex-education is inevitable for Indian adolescents ? Why ?
- (c) Mention the advantages and limitations of 'The Observation Method'.
- (d) What type of teaching arrangement should be planned with regard to the Individual Differences.
- (e) Mention the Learner - Centered techniques of teaching Exceptional Children.
- (f) Explain the following Maxims of teaching :
 - (i) From Whole to Part
 - (ii) From Easy to Complex.
- (g) Explain Thurstone's multi-factor theory of intelligence.
- (h) Clarify the difference between group tests and individual tests of intelligence.

5 Answer the following questions as directed : **10**

- (1) Give definitions : Stimulus, Gestalt
- (2) Mention four uses of Aptitude measurement
- (3) State four limitations of classroom interaction analysis.
- (4) How does the classical conditioning differ from that of operant conditioning (Give 4 Points)
- (5) Mention four categories of the exceptional children.